

" ΑΙΣΘΗΜΑ και ΛΟΓΙΚΗ "

Βρίσκονται και τα δύο στον κάθε άνθρωπο. Ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του κάθε οργανισμού το αίσθημα και η λογική έχουν διαφορετική έκδηλωση. Έτσι παρατηρούμε σε μερικούς, να είναι περισσότερο αισθηματικοί από άλλους και σε άλλους πάλι, να έχουν περισσότερη λογική.

Βιελίνο, που ενδιαφέρει όμως, να παρατηρήσει κανείς είναι: Υπάρχει άμεση σχέση και αρμονία ανάμεσα στο αίσθημα και στη λογική; Αυτό είναι το θέμα. Σχεδόν πάντοτε η λογική και το αίσθημα συγκρούονται. Από τη σύγκρουση έχουμε κάθε φορά διαφορετικά αποτελέσματα. Κατά κανόνα στους νέους υπερίσχυει το αίσθημα, ενώ στους ώριμους στην ηλικία η λογική, χωρίς βέβαια να αποκλείσουμε τις εξαιρέσεις.

Τα αισθήματα του ανθρώπου είναι εθιμικά, θερμαίνονται γρήγορα και έκδηλώνονται ταχύτατα. Η λογική είναι βαρυνιλήθη, ψυχρή, όμως έκδηλώνεται σταθερά.

Από μια ώριμη έντύπωση προκαλείται άμέσως το αίσθημα και έκδηλώνεται τόσο, ώστε δεν αφήνει καθόλου περιθώριο στη λογική, να ενεργήσει κι' εκείνη, να πάρη κάποια θέση. Περνᾷ όμως λίγος καιρός, το φλογερό αίσθημα αρχίζει να κρυώνει και τότε στην ψυχρότερη ατμόσφαιρα, που δημιουργείται σιγά-σιγά, αρχίζει, να εμφανίζεται η λογική, στην αρχή δειλά κι' έπειτα πολύ θαρρετά. Περιφανή η λογική με την ψυχρότητα της καταδικάζει το θερμό αίσθημα. Η καταδίκη βέβαια δεν γίνεται με την έσχατη ποινή. Φυλακίζεται, ἄς πούμε, το αίσθημα για μερικά χρόνια ή και ισόβια. Αλλά αυτή η καταδίκη θα λογικέψη το άμυαλο αίσθημα; Εδώ είναι το ζήτημα. Δέχεται το αίσθημα την τιμωρία, αλλά στο βάθος δεν αποδέχεται την καταδίκη.

Σε άλλες περιπτώσεις το αίσθημα, όχι μόνο δεν πέφτει έξω, αλλά αντίθετα αποδίδει με την δραστηριότητά του και προβαίνει κι' αυτό σε καταδίκη της λογικής. Τι άλλο είναι η ζωή από ένα θερμό αίσθημα, από μια ζωντανή δράση; Τι κάθεσαι λοιπόν αναχρονιστική λογική και ψηλοκοσινίζεις τους φόβους και τις ντροπές, την κρίση του κοινού και τους διάφορους ύπολογισμούς; Η εγκράτεια σε περιώρισε τόσο, που έμεινες στάσιμη, απομονωμένες και μούχλιασες δόττελα. Κέφι και διάθεση είναι η ζωή γεμάτη από χαρές κι' ἄς έχη κάποτε και λύπες. Αυτό λέγει το αίσθημα και η πίστη του το οδηγεί χωρίς καμιά επιφύλαξη στη δράση. Η λογική έχει το φυσικό να υποχωρή, υπομένει, αλλά και αναμένει την ώρα, όπου περιμένει τη δικαίωση.

Κι' ἄς έρθουμε στην πράξη: Σ' όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας ο άνθρωπος ενεργεί με το αίσθημα και τη λογική. Αισθάνεται κάτι, του δημιουργούνται επιθυμίες και πόθοι, αλλά τα θέτει υπ' όφιν της κρίσης του και η λογική αποφαινεται. Ο έμπορος θαμπώνεται από ένα καλό πράγμα, όμως συγκρατείται, συμβουλεύεται τη λογική του κι' έπειτα προβαίνει στη συναλλαγή. Ο καλλιτέχνης δεν άρκειται στην έντύπωση του δημιουργήματός του με το πρώτο βλέμμα. Το εξετάζει καλά κι' έπειτα βγάζει την τελική κρίση

Γιά όλες τις πράξεις του ο άνθρωπος έτσι περίπου ενεργεί. Προπορεύεται το αίσθημα, ακολουθεί η λογική, βγαίνει το συμπέρασμα και προχωρούμε στην εκτέλεση. Αυτοί είναι οι τρόποι ενέργειας του ανθρώπου στη ζωή, που τα τελικά συμπεράσματα είναι, ότι ο άνθρωπος για πολλές πράξεις του μπορεί εκ των υστέρων, να κρίνει τι δεν έπρεπε να κάνει και το αντίθετο. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις, που η πάροδος του χρόνου δεν μπόρεσε, να ξεδιαλύνη την ορθότητα της αρχικής σκέψης και έτσι με το δίκιός του και το αίσθημα και η λογική αλληλοκαταδικάζονται, όπως αναφέραμε στην αρχή.

Πρόκειται για το θερμό έρωτικό αίσθημα, που έπειραάζει πάντα τη λογική, την πιέζει, την νωθεύει, την μαραζώνει και την έξουδετερώνει. Το αίσθημα αυτό είναι μεγαλοπρεπέστατο, υπερήφανο. Αισθάνεται τον έαυτό του δοξασμένο κι' όταν ακόμη τραυματίζεται. Μπορεί να συσσορεύει πόνους, όμως κρατεί βασικά την έλπίδα της ζωής, δεν χάνει το, κουράγιο και θριαμβεύει πράγματι πολλές φορές. Με την έξουδετέρωση της λογικής όμως το αίσθημα δεν μένει άλλοτελα άχαλινοτο. Τρέχει στην ενίσχυση της λογικής ή συνείδηση. Διεξάγεται τώρα η μάχη ανάμεσα σ' αυτήν και στο αίσθημα.

Μιλώντας για έρωτικό αίσθημα, που παλεύει με τη συνείδηση, έννοοϋμε έρωτα κρυφό, περίεργο, μυστήριο, παράνομο, για τοϋτο έπεμβαίνει η συνείδηση, αυτή, που λογαριάζει πάρα πολύ τα νόμιμα, τούς τύπους. Είναι αυτή η μάχη ιδιοτυπη. Το αίσθημα τώρα χάνει την ορμητικότητα και την άδιαντροπιά. Η συνείδηση, που παίζει το ρόλο της λογικής, αντιπαρατάσσει στον άγωνα το φως της νομιμότητας, που τα έπιθέτει όλα, ενώ ο έρωτας παρακαλεί ο άγώνας, να γίνεται στα κρυφά, σε σκοτεινά πεδία. Το βιαστικό αίσθημα ζητά τώρα συνεχώς αναβολές, θέλει να άργοπορήσει, μή ο γρήγορος άγώνας το άδικήση. Αλλά η συνείδηση και βιάζεται και είναι άνέκλιτη στην απόφασή της, να καταδικάση.

Κοιμοϋνται τα δυό πλάσματα, πέφτουν να κοιμηθοϋν, μά η γαλήνια νύχτα τάν άνησυχεί. Η λογική ενισχυμένη από τη συνείδηση έπερισχύει σε μία στιγμή, όμως όπιστοχωρεί και πάλι μπροστά στο γοερό θρήνο του αίσθηματος.

"Ω! άτέλειωτη πάλη!" Ω διπρόσωπη ζωή, που πότε γελάς ήρωικά στον άνθρωπο και πότε τον καταδικάζεις άδικα! Αγαπάς τούς δραστήριους, που σε ζοϋν με φλογερά αίσθήματα κι' ύστερα τούς άρνεϊσαι, γιατί δεν πήγαν με τούς άλλους νόμους. Κι' οί νόμοι σου δεν τελειώνουν. Έχεις τούς νόμους της ήθικης, έχεις τούς νόμους τούς θεσπισμένους από τούς ανθρώπους, άλλους νόμους άπ' την Παράδοση. Έχεις όμως και τούς νόμους του έρωτα, που είναι πιο άυστηροί, μά, ενώ είναι δικοί σου, καταδικάζεις αυτούς, που τούς ακολουθοϋν. Θά σε κρίνω ζωή. Άδικεϊς τα αίσθήματα και μαραζώνεις τον άνθρωπο, του άφαιρείς την ζωντανή δράση και την άληθινή δημιουργητικότητα. Όμως έσύ θά ζημειώσης. Λιγώτερο θά λάμψης, λιγότερες χαρές θάχης και πλειότερες λύπες. Γέννησες τον έρωτα κι' ύστερα τον άρνή-

θηκες σιδέριμα, για να έχης τό δικαίωμα να τὸν φερθῆς, ὅπως θέλεις. Πότε τὸν ἀγαπᾷς σάν μάνα κι' ἄλλοτε τὸν ἀποδιώχνεις σάν μητριά. Προσπαθῶ κι' ἐγὼ νά σε μισήσω, μὰ δέν μπορῶ. Μακάρι νά μποροῦσα, νά ζήσω μακριὰ σου ὀμορφάσχημη ζωὴ, συντροφιά ὅμως μέ τό ἀγαπημένο σου παιδί, τὸν ἔρωτα, πού κληρονόμησε ἀπό σένα μόνο τὴν ὀμορφιά, γιατί ἡ ἀσχήμια σοῦ χρειάζεται, θά τὴν διαθέσης ἄλλοῦ, σέ ἄλλες ἐκδηλώσεις σου, ἐκεῖ ὅπου μισοῦν τὸν ἔρωτα, ἀρνοῦνται τὰ αἰσθήματα. Μὰ γιατί; Γιατί μέ τόση σχολαστικότητα μᾶς δημιούργησες θεές; Μᾶς ἔδωσες αἶσθημα θερμό, καρδιά ζεστή κι' ἀπ' τὴν ἄλλη τὴν ψυχρὴ λογικὴ, πού τὰ ἀρνεῖται. Ποιὸ νά ἔλλειπε ἄραγε; Μᾶ... κανένα. Πῶς ποθοῦσα, στ' ἀλήθεια, ὅτι πρόσθεζε ἡ καρδιά μου, νά τό δέχονταν κι' ὁ νοῦς μου. Σέ ἀρνοῦμε λογικὴ, λογικὴ σχολαστικὴ, γιατί ἀρνεῖσαι τό ὠραῖο αἶσθημα ἐρωτικὸ, πῶχει τῆς ζωῆς τὴν ἔννοια καὶ χωρὶς αὐτό δέν ζῶ.

ΣΤΑΘΗΞ ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ